

Ìwé Rutu

Naomi àti Rutu

¹ Ní ìgbà tí àwọn onídàájó ní se àkoso ilè Israeli, iyàn kan mú ní ilè náà, ọkùnrin kan láti Bétiléhemu ti Juda, òun àti aya rẹ pèlú àwọn ọmọ rẹ ọkùnrin méjì lọ láti maa gbé ní ilè Moabu fún ìgbà díè.

² Orúkọ ọkùnrin náà ní jé Elimeleki, orúkọ iyàwó rẹ ni Naomi, orúkọ àwọn ọmọ rẹ méjèèjì sì ni Maloni àti Killioni àwọn ará Efrata, ti Bétiléhemu ti Juda. Wón sì lọ sí ilè Moabu, wón ní gbé níbè.

³ Ní àsikò tí wón ní gbé ibè, Elimeleki, ọkọ Naomi kú, ó sì ku òun pèlú àwọn ọmọ rẹ ọkùnrin méjèèjì.

⁴ Wón sì fé àwọn ọmobìnrin ará Moabu méjì, orúkọ ọkan ní jé Oripa, èkejì sì ní jé Rutu. Léyìn ìgbà tí wón sì ti gbé níbè fún bí ọdún méwàá,

⁵ Maloni àti Killioni náà sì kú, Naomi sì wà láisí ọkọ tàbí ọmọ kankan fún un mó.

Naomi padà láti ilè Moabu

⁶ Nígbà tí Naomi gbó ní Moabu tí ó wà wí pé OLÚWA ti bẹ àwọn èniyàn rẹ wò nípa fífún wọn ní ọpọ oúnje. Ó sì dide pèlú àwọn iyàwó ọmọ rẹ méjèèjì láti padà sì ilú rẹ.

⁷ Òun pèlú àwọn iyàwó ọmọ rẹ méjèèjì ni wón jo fi ibi tí ó ní gbé sílè tí wón sì bérè irìnàjò wọn padà sì ilè Juda.

⁸ Sùgbón ní ojú ọnà, Naomi wí fún àwọn aya ọmọ rẹ méjèèjì pé, “Kí ẹníkòdòkan yín padà sì ilé iyá rẹ. Kí OLÚWA se àánú fún yín bí ẹ ti se sí èmi àti àwọn ọkọ yín tí ó kú.

9 Kí OLÚWA kí ó fi yín lókàn balè ní ilé ọkọ mìíràn.”

Naomi sì fi ẹnu kò wón ní ẹnu wí pé “Ó dìgbà,” wón sì sokún kíkankíkan.

10 Wón sì wí fún un pé, “Rárá, a ó bà ọ lọ sí ọdọ àwọn ènìyàn rẹ.”

11 Şùgbón Naomi dáhùn wí pé, “E padà sílé èyin ọmọ mi. Nítorí kí ni ẹ fi fé wá pèlú mi? Sé mo tún le bí àwọn ọmokùnrin mìíràn ni, tí ó le ẹfè ọkọ yin?”

12 E padà sílé, èyin ọmọ mi, nítorí èmi ti di arúgbó jù láti ní ọkọ mìíràn. Bí èmí wí pé, èmí ní ìrètí, bí èmí tilè ní ọkọ mìíràn ní alé yíí, tí èmí sì bí àwọn ọmokùnrin mìíràn,

13 èyin ha le è dúró dìgbà tí wón yóò fi dàgbà? Èyin ó le è dúró dè wón lái fé ọkọ mìíràn? Rárá, èyin ọmòbìnrin mi, nítorí pé inú mi bàjé gidigidi ju tiyín lọ, nítorí tí ọwó OLÚWA fi jáde sí mi!”

14 Wón sì gbé ohùn wọn sókè, wón sì tún sokún. Nígbà náà ní Oripa fi ẹnu ko ìyá ọkọ rẹ ní ẹnu wí pé ó dìgbà, şùgbón Rutu dì mó ọn sibè.

15 Naomi wí pé, “Wò ó, arábìnrin rẹ ti padà lọ sí ọdọ àwọn ènìyàn rẹ àti òrisà rẹ, iwo náà padà pèlú rẹ.”

16 Şùgbón Rutu dáhùn wí pé, “Má ẹfè rọ mí láti fi ó sílé tábí láti padà léyìn rẹ. Ibi tí iwo bá lọ ní èmi yóò lọ, ibi ti iwo bá dúró ni èmi yóò dúró, àwọn ènìyàn rẹ ni yóò jé ènìyàn mi, Olórun rẹ ni yóò sì jé Olórun mi.

17 Níbi tí iwo bá kú sí ni èmi yóò kú sí, níbè ni wọn yóò sì sin mí sí. Kí OLÚWA jé mí ní lyà tí ó lágbára, bí ohunkóhun bí kò ẹfè ikú bá yà wá.”

18 Nígbà tí Naomi rí i wí pé Rutu ti pinnu láti télé òun kò rọ láti padà mó.

19 Àwọn méjèèjì sì ní lọ tití wón fi dé ilú Bétiléhemu. Nígbà tí wón dé ibè, ariwo ipadàbò wón gba ilú kan, àwọn obìnrin ibè sì kígbe ní ohùn rara wí pé, “Naomi ni èyí bí?”

20 Naomi sì dáhùn wí pé, “È má şe pè mí ní Naomi mó, e pè mí ní Mara,* nítorí wí pé Olódùmarè ti mú kí ayé mi di kíkorò.

21 Mo jáde ní kíkún, şùgbón OLÚWA mú mi padà ní òfo. Nítorí náà kín ló dé tí e fi ní pè mí ní Naomi, nígbà tí Olódùmarè ti kò mí sílè, tí ó sì mú idààmú bá mi?”

22 Báyíí ni Naomi şe padà láti Moabu pèlú Rutu, ará Moabu ìyàwó ọmọ rẹ. Wón gúnlè sí Bétiléhemu ní ibérè ikórè ọkà barle.

2

Rutu pàdé Boasi

1 Naomi ní ibátan kan láti idílé Elimeleki ọkọ rẹ, aláàánú ọlórò, eni tí orúkọ rẹ ní jé Boasi.

2 Rutu ará Moabu sì wí fún Naomi pé, “Jé kí èmi kí ó lọ sí inú oko láti şá ọkà tí àwọn olùkórè fi sílè ní ọdò ẹnikéni tí èmi yóò bá ojúrere rẹ pàdé.”

Naomi sì sọ fún un pé, “Máa lọ, ọmọbìnrin mi.”

3 Rutu sì jáde lọ láti şá ọkà tí àwọn olùkórè fi sílè léyìn wọn. Ó wá jé wí pé inú oko Boasi tí ó ti idílé Elimeleki wá ni ó lọ láímò-ón-mò.

4 Nígbà náà ni Boasi dé láti Bétiléhemu tí ó sì kí àwọn olùkórè wí pé, “Kí OLÚWA wà pèlú yín.”

Wón sì dá a lóhùn pé, “Kí OLÚWA bùkún fún ọ.”

5 Boasi sì béérè lówó olórí àwọn olùkórè wí pé, “Ti ta ni ọdómọbìnrin yẹn?”

* **1:20** tí ó túmò sí, ikorò

6 Ìránṣé tí ó jé olórí àwọn olùkórè náà sì fèsì pé, “Odómobìnrin ará Moabu tí ó télér Naomi wá láti ilè Moabu ni.

7 Ó sọ wí pé, ‘Kí ní jòwó jé kí òun máa sá ọkà léyìn àwọn olùkórè?’ Ó sì ti ní ẹse iṣé kárakára láti ḥwúrò tití di ịsinsin yíí nínú oko àyàfi ìgbà tí ó lọ láti sinmi fún ìgbà díè lábékibojì.’

8 Nígbà náà ni Boasi sọ fún Rutu pé, “Gbó omobìnrin mi, má ẹse lo sí oko mìíràn láti sá ọkà, má sì ẹse kúrò ní ibi. Dúró níbí pèlú àwọn ìránṣébìnrin mi.

9 Wo ibi tí wón ti ní kórè kí o sì máa télér àwọn obìnrin. Mo ti pàṣe fún àwọn ọkùnrin kí wón má ẹse fi ọwó kàn ọ. Nígbákígbà tí ḥòngbè bá sì ní gbe ọ, lọ kí ó sì mu omi nínú àmù èyí tí àwọn ọkùnrin ti pọn omi sí nínú.”

10 Rutu wólè, ó sì wí fún Boasi pé, “Èéṣe tí èmi fi bá ojúrere rẹ pàdérọ báyíí, tí o sì kíyési mi, èmi àjèjì àti àlejò?”

11 Boasi sì fèsì wí pé, “Èmi ti gbó gbogbo bí o ti ní ẹse sí ịyá ọko ọ rẹ láti ìgbà tí ọko rẹ ti kú àti bí o ti ẹse fi baba àti ịyá rẹ àti ilè rẹ sílè, tí o sì wá láti gbé láàrín àwọn èníyàñ tí ịwọ kò mọ télè rí.

12 Kí OLÚWA kí ó san ẹsan ohun tí ịwọ ẹse fún ọ. Kí o sì gba èrè kíkún láti ọdò OLÚWA Olórun Israéli, abé ịyé ẹni tí ịwọ sá wá fún ààbò.”

13 Rutu sì fèsì wí pé, “Kí èmi kí ó máa rí ojúrere láti ọdò rẹ sítwájú sí i olúwa mi. Ịwọ ti tù mí nínú nípa sísọ ọrò rere sí ìránṣébìnrin rẹ, bí ó tilè jé pé èmi kò tó ọkan nínú àwọn ìránṣébìnrin rẹ.”

14 Nígbà tí àkókò oúnje sì tó, Boasi sọ fún Rutu pé, “Wá gba ịwòn àkàrà yíí kí o sì fi run wáinì kíkan.”

Òun sì jókòó pèlú àwọn olùkórè, Boasi sì fún un ní ọkà yíyan. Òun sì jé, ó yó, ó sì tún sékù.

¹⁵ Nígbà tí ó sì dìde láti máa şá ọkà, Boasi pàṣe fún àwọn ọṣìṣé rẹ wí pé, “Bí ó tilẹ́ ní şà láàrín oko ọkà pàápàá, e má şe dí i lówó.

¹⁶ Bí kò şe pé kí e mú lára àwọn ití sílè fún láti şá, kí e má sì şe ba a wí.”

¹⁷ Rutu sì ní şá ọkà tití ó fi di ìròlé, nígbà tí ó sì pa ọkà barle tí ó rí şà, tí ó sì fé e tán, èyí tí ó rí sì tó ìwọn garawa kan (lita méjilélóngún).

¹⁸ Ó sì gbé e, ó sì lọ sí llú, ìyá ọko rẹ sì rí ọkà tí ó rí şà bi o tí pò tó, Rutu sì mú oúnjé tí ó jé kù léyìn tí ó ti yó tan fún ìyá ọko rẹ.

¹⁹ Ìyá ọko rẹ sì bi í léèrè wí pé, “Níbo ni ìwọ ti şá ọkà lónìí? Àti wí pé oko ta ni ìwọ gbé şisé? Alábùkún fún ni ọkùnrin náà tí ó bojú wò o.”

Rutu sì sọ ọdò eni tí ó ti şisé fún ìyá ọko rẹ pé, “Ní oko ọkùnrin kan tí orúkọ rẹ ní jé Boasi ni mo ti şisé lónìí.”

²⁰ Naomi sì wí fún un pé, “Kí OLÚWA, kí ó bùkún fún ọkùnrin náà. Olórun kò dáwó oore àti àánú şisé sí àwọn alààyè àti ọkú dúró.” Naomi sì sọ síwájú sí i wí pé, “Ìbátan tí ó súnmó wa pékípékí ni ọkùnrin náà ní şe, ó sì jé ọkan nínú àwọn tí ó ní ẹtọ láti ra ohun iní idílé padà.”

²¹ Rutu, ará Moabu sì wí pé, “Ju gbogbo rẹ lọ, ó sọ fún mi pé, ‘Kí ní máa şá ọkà pèlú àwọn ọṣìṣé òun, tití wọn yóò fi parí ikórè.’”

²² Naomi sì sọ fún Rutu, ìyàwó ọmọ rẹ pé, “Ìbá dára bí ó bá le bá àwọn ìránsébìnrin rẹ şisé. Nítorí pé wón le è dà ó láàmú bí o bá lọ sí oko élòmíràñ.”

23 Rutu sì bá àwọn ìránshébìnrin Boasi ṣışé tití tí wón fi parí ikórè ọkà barle àti ti jéró. Ó sì n'gbé pèlú iyá ọkọ rẹ.

3

Rutu àti Boasi ní ilè ipakà

1 Ní ojó kan, Naomi, iyá ọkọ Rutu wí fún un pé, “Omòbìnrin mi, nịjé kò yé kí èmi bá ọ wá ilé ọkọ miíràn, níbi tí wón yóò ti le è máa tójú rẹ?

2 Wò ó, Boasi ọkùnrin ní tí ìwọ bá àwọn ìránshébìnrin rẹ ṣışé, tí í şe ibátan wa, yóò wá láti fẹ ọkà barle ní ilè ipakà rẹ ní àşálé yií.

3 Wè, kí o sì fi ipara olódórùn dídùn pa ara rẹ, kí o sì wó aṣo rẹ tí ó dára jùlọ, kí o sì lọ sí ilè ipakà tí ó gbé n'pa ọkà, sùgbón má şe jé kí ó mò pé o wà níbè tití tí yóò fi jé tí yóò sì mu tán.

4 Rí í dájú pé o mò ibi tí ó sùn sí, léyìn iga tí ó bá ti sùn, lọ kí o sí aṣo ibora rẹ níbi ẹsè rẹ sókè kí o sì sùn sí ibi ẹsè náà. Òun yóò sì sọ ohun tí ìwọ yóò şe fún ọ.”

5 Rutu sì fèsì pé, “Gbogbo ohun tí ìwọ sọ fún mi ni èmi yóò şe.”

6 Béè ni Rutu lọ sí ilè ipakà tí ó sì şe gbogbo ohun tí iyá ọkọ rẹ sọ fún un, pé kí o şe.

7 Nígbà tí Boasi parí jíjé àti mímu tán, tí ọkàn rẹ sì kún fún ayò. Ó lọ, ó sì dùbúlè ní ẹyìn ọkà tí wón kójọ. Rutu yó kélékélé lọ sí ibè, ó sí aṣo ẹsè rẹ sókè, ó sì sùn sí ibi ẹsè rẹ.

8 Ó sì şe nígbà tí ọkùnrin náà tají ní àárín òru, èrù bà á, ó sì yí ara padà, ó sì şàkíyésí obìnrin kan tí ó sùn sí ibi ẹsè rẹ.

9 Ó sì béèrè pé, “Ta ni ìwọ í şe?”

Rutu sì fèsi wí pé, “Èmi ni Rutu, ìránṣébìnrin re. Da etí aṣo rẹ bò mí, nítorí pé ìwọ ni ibátan tí ó le è rà mí padà.”

¹⁰ Boasi sì wí fún un pé, “Kí OLÚWA bùkún fún ọ, ọmọbìnrin mi. Ifé tí o fihàn yí ti pọ ju ti àtèyìnwá lọ, bí ó ti jé wí pé ìwọ kò lọ láti wá àwọn ọdómokùnrin bóyá olórọ tàbí tálákà.

¹¹ Njé nísinsin yíí, ìwọ ọmọbìnrin mi, má bérù. Èmi yóò sì şe ohun gbogbo tí o béèrè fún ọ. Gbogbo èniyàñ ni ó mò ón ní obìnrin oníwà rere.

¹² Nítòótó ni mo wí pé èmi jé ibátan tí ó súnmó ọ, sùgbón ibátan kan wà tí ó súnmó ọ ju ti tèmi lọ.

¹³ Dúró sibí tití ilè yóò fi mó, bí ó bá sì di òwúrọ tí ọkùnrin náà sì şe tan láti şe ìràpadà, ó dára kí ó şe béké, bí béké kó, bí OLÚWA ti ní bẹ láààyè nígbà náà ni èmi yóò şe ìràpadà, sun sí ihín tití ilè yóò fi mó.”

¹⁴ Ó sì sun ní ẹsè rẹ tití di òwúrọ, sùgbón ó dìde ní òwúrọ kùtùkùtù kí ẹníkínní tolé è dá ẹníkejì mò. Boasi sì sọ fún un wí pé, “Má şe jé kí ó di mí mò wí pé obìnrin kan wá sí ilè ipakà.”

¹⁵ Ó sì tún wí fún un pé, “Mú aṣo iborùn rẹ tí o dà bora, kí o tè e sílè.” Rutu sì şe béké, Boasi sì wọn òsùwọn ọkà barle méfà sí i, ó sì gbé e rù ú. Nígbà náà ni ó padà sí ilú.

¹⁶ Nígbà tí Rutu dé ilé Naomi ìyá ọkọ sì bí léèrè pé, “Báwo ni ó ti rí ọmọbìnrin mi?”

Nígbà náà ni ó sì sọ gbogbo ohun tí ọkùnrin náà şe fún un fún ìyá ọkọ rẹ.

¹⁷ Ó fi kún un wí pé, “Ó sọ fún mi wí pé, ‘Má şe padà sí ọdò ìyá ọkọ rẹ ní ọwó ọfo, nítorí náà, ó fún mi ní ìwòn ọkà barle méfà.’”

18 Naomi sì wí fún un pé, “Dúró, ọmọbìnrin mi tití tí ìwọ yóò fi mọ bí ohun gbogbo yóò ti rí, nítorí pé ọkùnrin náà kò ní sinmi tití tí ọrọ náà yóò fi yanjú lóníl.”

4

Boasi gbé Rutu ní iyàwó

1 Nígbà náà ni Boasi gòkè lọ sí ẹnu ibodè ìlú, ó sì jókòó sibè. Nígbà tí ìbátan tí ó súnmó Elimeleki jùlo, arákùnrin tí Boasi ti sòrọ rẹ ní kojá, Boasi pè é wí pé, “Máa bò wá sibí ìwọ ọré mi, kí o sì jókòó.” Ó sì lọ jókòó.

2 Boasi sì pe méwàá nínú àwọn àgbàgbà ìlú, wí pé ki wọn jókòó, wọn sí şe béké,

3 ó sì sọ fún ìbátan rẹ náà pé, “Arábìnrin Naomi tí ó dé láti ilè Moabu fé ta ilè, èyí tí ó şe ti arákùnrin Elimeleki wa.

4 Mó sì rò wí pé ó yẹ kí n mú ọrọ náà wá sí etí ìgbó rẹ, wí pé kí o rà á ní iwájú gbogbo àwọn tí ó jókòó sí ibi yíl. Bí ìwọ yóò bá rà á padà rà á. Ṣùgbón bí ìwọ kò bá ní rà á padà, sọ fún mi, kí èmi ó le è mọ. Nítorí pé kò sì elòmíràñ tí ó ní ẹtọ láti rà á ju ìwọ lọ, èmi sì ni ẹni tí ó tún kàn léyìn rẹ.”

Okùnrin náà sì sọ wí pé, “Èmi yóò rà á padà.”

5 Nígbà náà ni Boasi sọ wí pé, “Bí ìwọ bá ti ra ilè náà lówó Naomi àti lówó Rutu ará Moabu, ìwọ gbodò fé opó ọkùnrin náà, kí orúkọ ọkùnrin tí ó kú náà má ba à paré pèlú ohun ìní rẹ àti kí o le è bímọ ní orúkọ rẹ.”

6 Nígbà náà ni ọkùnrin náà dáhùn sí èyí pé, “Nípa ti èyí, èmi kò le è rà á padà, nítorí pé, ọmọ rẹ, ọkùnrin

yóò wá jé ajogún àwọn ohun ìní mi pèlú. Rà á fún ara rẹ, èmi kò le se é.”

⁷ Ní ayé igaanì, kí a tó le sọ wí pé ohun irlapadà tàbí pàsípàrò ohun ìní fi ìdí mülè ní ilè Israeli, èníkan ni láti yó bàtà rẹ kúrò ní ẹsè rẹ kí ó sì fi fún èníkejì, ó jé òfin fún èni tí ó fé rà á. Nípa shíse èyí, àwọn ará Israeli fihàn wí pé ọrọ náà ti fidímülè.

⁸ Nítorí náà, nígbà tí ọkùnrin náà sọ fún Boasi wí pé, “Iwọ rà á fúnra rẹ,” ó yó bàtà rẹ kúrò ní ẹsè rẹ.

⁹ Nígbà náà ni Boasi wí fún àwọn àgbàgbà àti àwọn mìíràn tí ó wà ní ibè pé, “Gbogbo yín jé elérií mi ní òní wí pé mo ti ra ohun gbogbo tí í şe ti Elimeleki àti àwọn ọmọ rẹ ọkùnrin méjèejì: Maloni àti Kilioni lówó Naomi.

¹⁰ Ní afikún, mo ra Rutu ará Moabu opó Maloni padà láti di aya mi. Èyí tí yóò mú kí orúkọ ọkùnrin òkú náà wà pèlú ohun ìní rẹ, kí ìran rẹ má ba à lè paré láárín àwọn ẹbí rẹ àti ìlú rẹ. Èyin ni elérií ní òní.”

¹¹ Nígbà náà ni àwọn àgbàgbà àti àwọn ènyìàn tí ó wà ní ibè dálùn wí pé, “Béè ni, àwa ni elérií, kí OLÚWA jé kí obìnrin tí ó ní bò wá sí inú ilè rẹ dàbí Rakeli àti Lea láti ara àwọn èni tí gbogbo idílé Israeli ti jáde wá. Kí ìwọ sì di olórò ní ìran Efrata àti olókikí ní ìlú Bétiléhemu.

¹² Kí OLÚWA fún ọ ní ọmọ tí yóò mú idílé rẹ dàbí ti Peresi ọmokùnrin tí Tamari bí fún Juda láti ipasè ọdómọbìnrin yíí.”

Ìsesí Naomi

¹³ Báyíí ni Boasi ṣe mú Rutu, tí ó sì di aya rẹ. Nígbà náà ni ó wọlé tọ aya rẹ, OLÚWA sì mú kí ó lóyún, ó sì bí ọmọ ọkùnrin kan.

¹⁴ Àwọn obìnrin sì wí fún Naomi pé, “Ìyìn ni fún OLÚWA tí kò fi ọ sílè ní òní yíí láiní ibátan, Olùràpadà. Kí ọmọ náà di olókikí ní Israeli.

¹⁵ Yóò tún ayé rẹ ṣe, yóò sì dáàbò bò ọ ní ojó ogbó rẹ. Nítorí pé ìyàwó ọmọ rẹ, èyí tí ó sàn fún ọ ju ọmokùnrin méje lo, tí ó sì féràn rẹ ni ó bí ọmọ yíí fún.”

¹⁶ Naomi sì gbé ọmọ náà lé orí ẹsẹ rẹ, ó sì ní tójú rẹ.

¹⁷ Àwọn obìnrin àdúgbò sì wí pé, “A bí ọmokùnrin kan fún Naomi.” Wón sì pe orúkọ rẹ ní Obedi. Òun sì ni baba Jese tí í ṣe baba Dafidi.

Èyí ni ìran Dafidi

¹⁸ Èyí ni ìran Peresi:

Peresi ni baba Hesroni,

¹⁹ Hesroni ni baba Ramu,

Ramu ni baba Amminadabu

²⁰ Amminadabu ni baba Nahisoni,

Nahisoni ni baba Salmoni,

²¹ Salmoni ni baba Boasi,

Boasi ni baba Obedi,

²² Obedi ní baba Jese,

Jese ni baba Dafidi.

**Biblica® ní oore ọfẹ́ láti lo Bíbélì Mímọ́ ní Èdè
Yorùbá Òde-Òní
Yoruba: Biblica® ní oore ọfẹ́ láti lo Bíbélì Mímọ́ ní Èdè
Yorùbá Òde-Òní (Bible)**

copyright © 2017 Biblica, Inc.

Language: Yorùbá

Contributor: Biblica, Inc.

Biblica® Open Yoruba Contemporary Bible™

Copyright © 2009, 2017 by Biblica, Inc.™

Used with permission. All rights reserved worldwide.

“Biblica” is a trademark registered in the United States Patent and Trademark Office by Biblica, Inc. Used with permission.

All content on open.bible is made available under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 License (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>).

You are free to:

Share – copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt – remix, transform, and build upon the material for any purpose,
even commercially

Under the following conditions:

Attribution – You must attribute the work as follows: “Original work available for free at www.biblica.com and open.bible” Attribution statements in derivative works should not in any way suggest that we endorse you or your use of this work.

ShareAlike – If you remix, transform, or build upon the material, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Use of trademarks: Biblica® is a trademark registered in the United States Patent and Trademark Office by Biblica, Inc. and may not be included on any derivative works. Unaltered content from open.bible must include the Biblica® trademark when distributed to others. If you alter the content in any way, you must remove the Biblica® trademark before distributing your work.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this

translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2020-12-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 19 Sep 2023

de909672-7c71-5683-96dd-f0d21f08d35f